

clesiæ causam apud Imperatores agimus. Ecce majores eorum de quorum nominibus gloriantur, Ecclesiæ causam egerunt apud Imperatorem, persecuti sunt accusando Cæcilianum apud Imperatorem, damnatum dixerunt. Jam non vos seducant vanissimis et mendacissimis verbis: redite ad cor vestrum, timete Dominum, cogitate veritatem, relinquitte falsitatem. Quidquid enim jam passi fueritis imperialibus legibus, quod non pro justitia; sed pro iniquitate patimini, non poteritis dicere ideo nos esse injustos, quia sic vobiscum agi non debuit, ut Imperator vos ab ista iniquitate compesceret. Episcopi enim vestri confessi sunt majores suos sic egisse cum Cæciliano, quomodo vobiscum agi non vultis. Et tamen quod Cæcilianum apud Imperatorem persecuti fuerint, etiam ipsis confitentibus et profitentibus satis constitit: quod autem Cæcilianus fuerit ab Imperatore damnatus, omnino non constitit: imo etiam constitit, eum accusantibus et persecuentibus majoribus eorum, et bis⁴ numero prius ab episcopis, et ab ipso postea Imperatore fuisse purgatum. Hoc etiam ipsi confirmaverunt, talia postea, quasi pro causa sua, proferendo, ut magis contra ipsos esse invenirentur, et pro causa Cæciliani etiam illa, quæ protulerunt, recitarentur. Quoscumque ergo accusare voluerunt, nullis certis documentis probare potuerunt. Quidquid autem nos et pro Ecclesiæ causa, et pro Cæciliani causa diximus, et verbis suis et lectionibus a se prolatis etiam ipsi confirmaverunt.

IX. Nam protulerunt primo codicem Optati, unde quasi probarent Cæcilianum ab Imperatore damnatum: qui codex cum contra illos legeretur, et magis ostenderet Cæcilianum fuisse purgatum, ab omnibus risi sunt. Sed quia ipse risus non potuit ab exceptoribus excipi, verbis

⁴ Primum in Romano Concilio, tum in Arelatensi.

suis apud Acta risos se esse testati sunt. Iterum recitaverunt et protulerunt libellum Imperatori Constantino a suis majoribus datum, ubi questi sunt, quod eos memoratus Imperator graviter persequeretur; ac sic eodem libello manifestarunt se apud Imperatorem a Cæciliano fuisse superatos, falsumque esse quod dixerant, eum ab Imperatore damnatum. Tertio protulerunt litteras ejusdem Constantini ad vicarium Verinum datas, ubi eos graviter detestatur, et propterea dicit de exilio relaxandos, et furori suo dimittendos, quia jam Deus coeperat in illos vindicare: ac sic etiam istis Imperatoris litteris confirmaverunt se falsum dixisse, quod Cæcilianus ab Imperatore damnatus sit; cum potius Imperator ipsos a Cæciliano victos esse monstraverit, quando eos vehementer execratus, ideo jussit ut de exilio dimitterentur, ut Deo iudice, sicut et jam coeperant, punirentur.

X. Postea Felicis Aptungensis ordinatoris Cæciliani causam in medium miserunt, dicentes eundem Felicem fuisse traditorem, a quo Cæcilianus fuerat ordinatus: et ejusdem Constantini Imperatoris pro Cæciliano contra se ipsos litteras protulerunt, ubi ad Proconsulem scripsit, ut ad Comitatum suum mitteretur Ingentius. Iste autem Ingentius confessus fuerat in cognitione Æliani proconsulis falsum se fecisse adversus Felicem Cæciliani ordinatorum. Dicebant ergo isti non sine causa voluisse Imperatorem ut ad se mitteretur Ingentius, nisi quia Cæciliani adhuc causa pendebat: et conabantur immittere suspicionem vanissimam, quod posteaquam Ingentius ad Comitatum directus est, tunc Imperator contra Cæcilianum potuerit judicare, et illud judicium suum quod nos recitaveramus, ubi inter partes cognoverat, Cæcilianumque purgaverat, sententia posteriore rescindere. Sed dicebatur eis, ut hoc potius legerent; et nihil omnino

proferebant. Illæ autem¹ litteræ Imperatoris, quibus ad se mitti jussit Ingentium, quas contra se ipsos pro Cæciliano recitaverunt, hoc continent, quod Ælianus proconsul, in causa Felicis audientiam præbuerit competentem, eumdemque Felicem a crimine traditionis innocentem fuisse constiterit. Sed Ingentium ad Comitatum suum propterea jubere transmitti, ut illis qui ibi erant, et diurnis diebus eum interpellare non desinebant, apparere et intimari posset, et frustra eos Cæciliano invidiam comparare, et adversus eum violenter insurgere voluisse.

II. Quis eos crederet ista contra se recitasse pro nobis, nisi Dei omnipotentis nutu factum esset, ut non solum verba eorum Gestis tenerentur, sed etiam manus subscribentium legerentur? Nam et ordinem consulum et dierum, qui Gestis expressus est, si quis nunc diligenter advertat, inveniet primo Cæcilianum episcopali judicio fuisse purgatum. Deinde non multo post Felicis Aptungensis causa ab Æliano proconsule examinata est, ubi eum constitit innocentem: in qua causa ad Comitatum mitti jussus est Ingentius. Et longe postea ipse Imperator causam inter partes cognovit atque finivit: in qua cognitione Cæcilianum innocentem, illos autem calumniosissimos judicavit. In quo ordine consulum et dierum satis ostenditur fallaciter eos et calumiose dixisse, quod imperator misso ad Comitatum Ingentio, judicium suum mutavit; et Cæcilianum, quem prius purgaverat, postea condemnavit. Non solum autem nihil de hac re legere potuerunt, et contra se ipsos tanta legerunt, sed etiam per ordinem consulum evidentius convincuntur, post causam Felicis proconsulari judicio terminatam, in qua jussum est, ut ad Comitatum Ingentius mitteretur, nec parvo intervallo,

¹ Extant in epist. 88 n. 4.

sed longe postea memorati Imperatoris judicio inter partes habito, Cæcilianum fuisse purgatum.

XII. Non ergo vobis dicant, quia præmio corrupimus judicem. Quid enim aliud solent victi homines dicere? Aut si aliquid dedimus judici, ut contra illos pro nobis pronuntiaret; ipsis quid dedimus, ut contra se pro nobis tanta non solum dicerent, verumetiam recitarent? An forte volunt ut eis apud vos gratias agamus, quia cum dicant judicem præmio a nobis esse corruptum; ipsi tam multa, quæ pro nobis contra se ipsos dixerunt et recitaverunt, gratis nobis omnia præstiterunt? Aut certe si propterea dicunt quod nos vicerint, quia melius egerunt causam Cæciliani quam nos, hoc plane credite illis. Nos enim duas lectiones pro illo suffigere putaveramus: illi autem quatuor protulerunt.

XIII. Sed quid pluribus litteras oneramus? Si vultis nobis credere, credite: et teneamus pariter unitatem, quam jubet et diligit Deus. Si autem nobis non vultis credere, Gesta ipsa legite, aut vobis ut legantur admittite, et an vera sint quæ scripsimus vobis, ipsi probate. Si autem nihil horum facere vultis, et manifestissima veritate convictam partis Donati falsitatem adhuc sequi desideratis, mundi sumus a pœna vestra, quando vos sero postea poenitebit. Si vero id quod vobis præstitit Deus non contempseritis, et post causam tam diligenter actam, et tam diligenter manifestatam, perversam consuetudinem relinquentes, paci Christi et unitati consenseritis, de vestra correctione gaudebimus: et sacramenta Christi, quæ in sacrilegio schismatis ad judicium habetis, utilia et salubria vobis erunt, cum in catholica pace habueritis caput Christum, ubi charitas cooperit multitudinem peccatorum¹. Hæc ad vos scripsimus (7) xvij. Kal. Julias,

¹ 1 Petr. iv, 8.

piissimo Honorio Augusto IX COS. ut quando possunt ad quosque vestrum istæ litteræ pervenirent.

EPISTOLA CXLII¹.

Dominis dilectissimis fratribus presbyteris SATURNINO et EUFRATI, et clericis qui vobiscum sunt, ad unitatem Christi pacemque conversis, AUGUSTINUS episcopus in Domino salutem.

Augustinus Saturnino et Eufрати presbyteris, aliisque clericis, gratulans de ipsorum reditu ad Ecclesiam, eosque in ejus communione confirmans; et hortans ut ecclesiastica officia, pro suo quisque gradu, fideliter exsequantur.

I. LETIFICAVIT NOS vester adventus: sed non vos absentia nostra contristet. In illa enim Ecclesia sumus, quæ propitio Deo, licet usquequaque porrecta, et toto orbe diffusa sit, unum tamen corpus est magnum unius capitis magni, quod caput ejus est ipse Salvator, sicut Apostolus dicit². De hujus autem capitis glorificatione, quæ post ejus resurrectionem futura fuerat, tanto ante Propheta prædixit: « Exaltare super cœlos Deus; » et quia illo super cœlos exaltato Ecclesia ejus omnem terram copiosa fecunditate fuerat impletura, consequenter idem Psalmus adjunxit: « Et super omnem terram gloria tua³. » Proinde dilectissimi stabili mente et firmissimo corde,

¹ Alias CCLVII. quæ autem 142 erat, nunc in appendice Benedictinorum. est 17. — Scripta circa idem tempus. — ² Ephes. v, 23, et Coloss. i, 18. — ³ Psal. lvi, 12.

sub tam excelso capite, in tam glorioso corpore persistamus, in quo invicem membra sumus. Unde etsi remotissimis terris mea longinqua esset absentia, in illo simul essemus, a cujus corporis unitate recedere non debemus. Si enim nos una domus haberet, utique simul esse diceremur: quanto magis simul sumus, cum in uno corpore simul sumus? Quanquam etiam in una domo nos esse Veritas ipsa testatur; quoniam sancta Scriptura, quæ corpus Christi esse dicit Ecclesiam, ipsa itidem dicit, Ecclesiam eandem esse domum Dei.

II. Sed hæc domus non orbis terræ uno angulo ædificatur, sed per omnem terram. Unde ille Psalmus, in cuius titulo legitur: « Quando domus ædificabatur post » captivitatem, sic incipit: Cantate Domino Canticum » novum; cantate Domino omnis terra⁴. » In vetustate quippe veteris hominis, orbem terræ diabolus captivaverat; post hanc captivitatem cum ædificatur domus, renovatio fidelium significatur in homine novo. Unde dicit Apostolus: « Exuite vos veterem hominem, et induite » eum, qui secundum Deum creatus est²: » et quia hoc per omnem terram fit in unitate catholica; sicut in alio Psalmo dictum est: « Et super omnem terram gloria tua³; » sic in isto cum dictum esset: « Cantate Domino Canticum » novum³, » ut demonstraretur quando domus ædificatur in isto Cantico novo, continuo subjunctum est: « Cantate Domino omnis terra. » Operarios autem, per quos ista tam magna domus ædificatur, idem Psalmus exhortatur, cum consequenter dicit: « Bene nuntiate de » die ex die salutare ejus, annuntiate in gentibus gloriam » ejus, in omnibus populis mirabilia ejus: » et paulo post dicit: « Afferte Domino patriæ gentium, afferte Domino

⁴ Psal. xcvi, 1. — ² Ephes. iv, 22. — ³ Psal. lvi, 12. — ⁴ Id. xcvi, 1.

» gloriam et honorem. » Quæ sit hæc domus, id est Ecclesia catholica, alio loco dixi.

III. His atque hujusmodi testimoniis, tantæ hujus domus, quæ in tota Scriptura tam multa reperiuntur, ita cesserunt inimici ejus, ut faterentur contra Ecclesiam transmarinam, quam tamen catholicam esse confessi sunt, se causam non habere. Huic nos communicamus, ut jungi mereamur membris Christi, et compaginem corporis ejus fidelissimæ charitatis amplectamur affectu. Quoniam in Ecclesiæ hujus unitate quicumque male vixerit : « Sibi » judicium manducat et bibit, » sicut Apostolus dicit. Quicumque autem bene vivit, non ei præjudicat aliena causa, et aliena persona. Sic etiam illi cum de causa Maximiani urgerentur, ore suo coacti sunt confiteri, quia « Nec » causa causæ, nec persona personæ præjudicat. » Solliciti tamen invicem sumus pro nobis, tanquam unius corporis membra ; ut quicumque adjuvante Domino, ad horreum futurum pertinemus, interim in area simul paleam toleremus, ne propter illam futuro igni destinata, nos aream Dominicam deseramus.

IV. Agite fideliter et hilariter Ecclesiastica officia, quæ ad vos pertinent, pro gradibus vestris, et ministerium vestrum sinceriter adimplete propter illum Deum, sub quo conversi sumus, et cui rationem de nostris actibus reddituros nos esse cogitamus. Unde abundare debent in vobis misericordiæ viscera, quia judicium sine misericordia crit illi, qui non fecerit misericordiam¹. Ac per hoc, et pro illis orate nobiscum, qui adhuc contristantur, ut sanetur carnalis animi infirmitas, ex diuturna consuetudine collecta atque contracta. Nam quis non intelligat quam bonum sit et jucundum fratres habitare in unum, si sanas fauces ista jucunditas tangat, unde respuat ama-

¹ Jacob, II, 13.

ritudinem divisionis mens, quæ diligit dulcedinem charitatis? Potens est autem et misericors Deus, quem pro illis oramus, ut quibuslibet occasionibus etiam ipsos attrahat ad salutem. Dominus vos in pace conservet.

EPISTOLA CXLIII¹.

Domino eximio, et merito insigni, multumque charissimo filio MARCELLINO, AUGUSTINUS in Domino salutem.

Paucis respondet ad quæstionem ex divinis libris propositam a Marcellino. Tum explicat locum taxatum ex libris suis de Libero arbitrio; declarans in primis quantum suis scriptis tribui velit: eademque occasione varias de animarum origine quæstiones perstringens. Postremo rejicit eujusdam (puta Volusiani) dubitationem; qui ideo non credebat Mariam virginem peperisse, quod id nunquam alias factum sit.

I. EPISTOLAM tuam, quam per sanctum fratrem et cœpiscopum meum Bonifacium accepi, quæsivi, cum rescriberem, nec inveni. Recolui tamen te in ea quæsisse, quomodo invenerint magi Pharaonis, conversa in sanguinem tota aqua Ægypti, unde simile aliquid facerent. Quæ duobus modis solvi quæstio solet: Sive quod marina aqua potuerit offerri; sive (quod est credibilis) quia in ea regione, in qua erant filii Israël, istæ plagæ non fiebant. Hoc enim quibusdam Scripturæ illius locis apertissime expressum, admonet, etiam ubi non dictum est, quid intelligi debeat.

¹ Alias VII. quæ autem 143 erat, nunc 188. — Scripta an. 412.

II. Illæ autem litteræ tuæ, quas presbyter Urbanus attulit, habent quæstionem mihi propositam ex libris non divinis, sed meis, quos scripsi *de Libero arbitrio*. In talibus autem quæstionibus non multum laboro, quia etsi defendi sententia mea liquida ratione non potest, mea est; non ejus auctoris, cujus sensum improbare fas non est, etiam cum eo non intellecto, hoc inde sentitur, quod improbandum est. Ego proinde fateor me ex eorum numero esse conari, qui proficiendo scribunt, et scribendo proficiunt. Unde si aliquid vel incautius, vel indoctius, a me positum est, quod non solum ab aliis, qui videre id possunt, merito reprehendatur, verumetiam a me ipso; quia et ego saltem postea videre debeo, si proficio: nec mirandum est, nec dolendum; sed potius ignoscendum atque gratulandum, non quia erratum est, sed quia improbatum. Nam nimis perverse se ipsum amat, qui et alios vult errare, ut error suus lateat. Quanto enim melius et utilius, ut ubi ipse erravit alii non errent, quorum admonitu errore careat: quod si noluerit, saltem comites erroris non habeat. Si enim mihi Deus quod volo præstiterit, ut omnium librorum meorum quæcumque mihi rectissime displicent, opere aliquo ad hoc ipsum instituto, colligam atque demonstrarem; tunc videbunt homines, quam non sim acceptor personæ meæ.

III. Vos autem qui me multum diligitis, si talem asseritis adversus eos, quorum malitia, vel imperitia, vel intelligentia reprehendor, ut me nusquam scriptorum meorum errasse dicatis; frustra laboratis, non bonam causam suscepistis, facile in ea me ipso iudice superamini. Quoniam non mihi placet, cum a charissimis meis talis esse existimor, qualis non sum. Profecto enim non me, sed pro me alium sub meo nomine diligit, si non quod sum, sed quod non sum sum diligit. Nam in quantum me

noverunt, vel de me verum credunt, ego ab eis diligor; in quantum autem mihi tribuunt, quod in me non cognoscunt, alium talem qualem me putant, pro me diligunt. Romani maximus auctor Tullius eloquii, « Nullum » unquam verbum, inquit de quodam, quod revocare vellet, emisit. » Quæ quidem laus, quamvis præclarissima videatur, tamen credibilior est de nimium fatuo, quam de sapiente perfecto. Nam et illi quos vulgo moriones vocant, quanto magis a sensu communi dissonant, magisque absurdi et insulsi sunt, tanto magis nullum verbum emittunt, quod revocare velint: quia dicti mali vel stulti, vel incommodi poenitere, utique cordatorum est. Sed si in bonam partem accipiatur, ut quempiam talem fuisse credamus qui cum sapienter omnia loqueretur, nullum unquam verbum, quod revocare vellet emisit: hoc potius de hominibus Dei, qui Spiritu sancto acti locuti sunt, quam de illo quem sit Cicero laudat, saluberrima pietate credendum est. Ab hac ego excellentia tam longe absum, ut si nullum verbum quod revocare vellem protulero, fatuo sim quam sapienti similior. Illius quippe scripta summa sunt auctoritate dignissima, qui nullum verbum, non quod revocare vellet, sed quod revocare deberet, emisit. Hoc quisquis nondum est assecutus, secundas habeat partes modestiæ, quia primas non potuit habere sapientiæ: quia non valuit omnia non poenitenda diligenter dixisse, poeniteat quæ cognoverit dicenda non fuisse.

IV. Cum ergo non sicut, quidam charissimi mei putant, nulla vel pauca, sed potius plura fortasse quam etiam maledici opinantur verba dixerim, quæ mallet revocare, si possem; non mihi Tulliana illa blanditur sententia, qua dictum est: « Nullum unquam verbum, quod » revocare vellet, emisit: » sed angit me plane Horatiana sententia; « Nescit vox missa reverti. » Hinc est quod pe-

riculosissimarum quæstionum libros, *de Genesi* scilicet, et *de Trinitate*, diutius teneo quam vultis et fertis: ut si non potuerint nisi habere aliqua, quæ merito reprehendantur, saltem pauciora sint, quam esse possent, si præcipiti festinatione inconsultius ederentur. Vos enim, ut vestræ indicant litteræ, (nam hoc mihi etiam sanctus frater et coëpicopus meus scripsit Florentius,) ideo ut edantur urgetis, quo possint a me, dum in hac carne vivo, defendi, cum vel ab inimicis mordentibus, vel etiam ab amicis parum intelligentibus, fortasse in quibusdam coeperint accusari. Quod utique propterea dicitis, quia non putatis esse in eis aliquid, quod vera possit ratione culpari. Alioquin me non ad eorum editionem, sed ad diligentiore[m] emendationem potius hortaremini. Ego autem iudices veros, et veritate severos magis intueor, inter quos et me ipsum primitus constituere volo; ut ad illos eatantum reprehendenda perveniant, quæ a me, quamvis sedulo perscrutante, minime videri potuerunt.

V. Quæ cum ita sint, hoc tamen quod in tertio libro *de Libero arbitrio* cum de substantia rationali agerem, sic a me positum est dicerem: « In corporibus autem inferioribus anima post peccatum ordinata regit corpus suum, non omni modo pro arbitrio, sed sicut leges universitatis sinunt, » diligenter advertant, qui putant me aliquid de anima humana velut certum statuisset atque fixisse, quod vel ex parentibus per propaginem veniat, vel in actibus vitæ superioris atque cœlestis peccaverit, ut corruptibili carne mereretur includi: et videant sic a me verba fuisse perpensa, ut retento eo quod certum habeo. post peccatum primi hominis natos esse atque nasci cæteros homines in carne peccati, cui sanandæ venit in Domino similitudo carnis peccati, ita omnia sonarent, ut nulli præjudicarent opinioni quatuor illarum, quas

postea digesi atque distinxi, non confirmans aliquam, sed interim quod agebam sequestrata illarum discussione determinans ut quæcumque illarum vera esset, Deus sine dubio laudaretur.

VI. Sive enim ex illa una omnes animæ propagentur, sive singillatim in singulis fiant, sive extra creatæ mittantur, sive in corpora sponte mergantur; procul dubio creatura ista rationalis, id est humanæ animæ natura in corporibus inferioribus, hoc est, terrenis, post peccatum ordinata regit corpus suum non omni modo pro arbitrio, interim quod constat peccatum primi hominis. Non enim dictum est, post peccatum suum aut postea quam peccavit; sed dictum est: « Post peccatum: » ut quodlibet postea, si fieri posset, discussa ratio declararet, sive peccatum ejus, sive peccatum parentis carnis ejus; recte dictum intelligeretur quod dictum est: « Post peccatum in inferioribus corporibus ordinata regit corpus suum, non omni modo pro arbitrio, » quia et caro concupiscit adversus spiritum, et ingemiscimus gravati¹, et corpus quod corrumpitur, aggravat animam²: et quis omnia enarret carnalis infirmitatis incommoda? quæ utique non erunt, cum corruptibile hoc induerit incorruptionem, ut absorbeatur mortale a vita. Tunc itaque spiritale corpus reget omni modo pro arbitrio; nunc vero non omni modo, sed sicut leges universitatis sinunt, per quas constitutum est, ut corpora orta occidant, et aucta senescant. Nam illius primi hominis anima, ante peccatum etiamsi nondum spiritale corpus, sed animale, tamen pro arbitrio regebat. Post peccatum autem, id est, postea quam peccatum in illa carne commissum esset, ex qua deinceps propagaretur caro peccati, anima rationalis sic est in inferioribus corporibus ordinata, ut non omni modo

¹ Galat. v, 17, et ² Cor. v, 4. — ² Sap. ix, 15.

pro arbitrio regat corpus suum. Quod si nondum quiescunt in parvulis, qui nulla adhuc peccata propria commiserunt, jam tamen esse carnem peccati, quia et huic sanandæ, cum baptizantur, necessaria est medicina, similitudo illa carnis peccati; nec sic istis verbis nostris habent quod succenseant. Constat quippe, nisi fallor, eandem carnem, etiamsi non vitio, sed natura infirma est, tamen post peccatum cœpisse nasci, quia neque ita creatus est Adam, neque aliquem genuit ante peccatum.

VII. Quærant ergo alia, quæ recte reprehendant, non solum in aliis festinantius editis, verumetiam in his ipsis libris meis *de Libero arbitrio*. Neque enim eos inventuros nego unde mihi beneficium conferant; quoniam si illi, quod jam in multorum manus exierunt, corrigi non possunt, ego certe quoniam vivo adhuc, possum. Hæc autem verba tam caute a me posita, ut nulli de animæ exortu quatuor illarum opinioni rationive præscriberem, hi tantum reprehendant, qui reprehendendam putant eandem ipsam de re tam obscura cunctationem meam: contra quos menon defendo, quod recte faciam in hac quæstione cunctari, cum omnino non dubitem et immortalem esse animam, non ita ut Deus, qui solus habet immortalitatem, sed modo quodam sui generis¹; et eam esse creaturam, non substantiam Creatoris, et si quid aliud de natura ejus certissimum teneo. Sed quia hoc me facere compellit de animæ exortu caliginosissimæ quæstionis obscuritas, manum potius porrigant confitenti, et quidquid illud est nosse cupienti; et doceant, si possunt, vel ostendant, si quid de hac re vel certa ratione didicerunt, vel apertissimo divino eloquio crediderunt. Si enim ratio contra divinarum Scripturarum auctoritatem redditur, quamlibet acuta sit, fallit veri similitudine; nam vera

¹ 1 Tim. vi, 16.

esse non potest. Rursus si manifestissime certæque rationi velut Scripturarum sanctarum objicitur auctoritas; non intelligit, qui hoc facit, et non Scripturarum illarum sensum, ad quem penetrare non potuit, sed suum potius objicit veritati: nec quod in eis, sed quod in se ipso velut pro eis invenit, opponit.

VIII. Exempli gratia: diligenter attende quod dicam. Scriptum est prope finem libri, qui vocatur *Ecclesiastes*, cum de solutione hominis, quæ fit per mortem istam, qua dirimitur anima a corpore, Scriptura loqueretur: « Et convertatur pulvis in terram, sicut fuit; et » spiritus revertatur ad Deum, qui dedit eum¹. » Sententia hujus auctoritatis procul dubio certa est, nec quemquam decipit falsitate: sed si quispiam voluerit eam sic interpretari, ut inde animarum propaginem quod ex illa una, quam Deus primo homini dedit, omnes cæteræveniant, conetur astruere; videtur illi suffragari, quod ibi de carne dictum est pulveris nomine, (nam utique pulvis et spiritus nihil aliud hoc loco quam anima et caro intelligitur), ut eo modo affirmet animam reverti ad Deum, quod sit de traduce illius animæ, quam primo homini dedit Deus, quemadmodum convertitur caro in terram, cum sit etiam ipsa de traduce illius carnis, quæ in primo homine de terra facta est: ac sic contendat, ex hoc quod de carne notissimum est, debere nos credere illud quod de anima occultum est. De traduce quippe carnis non ambigitur, sed de animæ ambigitur. Utrumque autem ita positum est in hoc testimonio, velut singula singulis parili ratione reddantur: caro scilicet convertatur in terram sicut fuit; inde enim sumpta est quando factus est primus homo: et spiritus reveratur ad Deum, qui dedit eum, quando insufflavit in faciem hominis, quem finxerat, flatum vitæ,

¹ Eccle. xii, 7.